

Posudek na diplomovou práci

Název práce: Genderové stereotypy ve formálním a neformálním kurikulu – případová studie výuky OV/ON/ZSV

Autorka práce: Bc. Jana Patočková

Diplomová práce představuje precizní deskripci kurikula občanské výchovy z genderové perspektivy. Věnuje se přitom několika typům kurikula – kurikulum formální oficiální (RVP a ŠVP), kurikulum zamýšlené, kurikulum formální realizované a kurikulum neformální realizované. Metodologicky se jedná o případové studie výuky vedené dvěma učitelkami na jedné základní škole. Jako dílčí metody byl použit rozbor produktů, pozorování a rozhovor. Autorka zejména sledovala, v jaké míře a v jaké podobě je genderová problematika obsažena v pedagogických dokumentech a v reálné výuce. Těžištěm analýzy se pak stalo porovnání obou hlavních kurikulárních rovin, tj. jejich diskursivní a tematické shody či rozdílnosti. Skutečnost, že do analýzy vstoupila data ze čtyř typů kurikulů, činí z práce originální počín. Ačkoliv máme v českém prostředí k dispozici několik málo šetření, která se týkají genderové problematiky v občanské výchově, vždy se zaměřovaly buď na kurikulární dokumenty, nebo realizovanou výuku. Šetření kombinující všechny roviny nebylo dosud uskutečněno.

Práce je přehledně strukturována, a to jak z hlediska kapitol, tak i logického plynutí samotného textu. Práce splňuje parametry odborného textu. Využívání a odkazování literatury je adekvátní. Jazykově je práce přiměřeně kvalitní – množství gramatických chyb a překlepů je relativně nízké. Ze stylistického hlediska má však práce některé slabiny související zejména s častou redundancí informací (navzdory provedeným úpravám tohoto aspektu) a s nedostatečně dramatickou výstavbou. V důsledku toho je text čtenářsky náročný. Ku prospěchu celkového vyznění práce by byla větší gradace textu.

Z obsahového hlediska je hlavní předností práce podrobnost a preciznost deskripce jednotlivých kurikulárních rovin. Autorka shromáždila za použití různých metod velké množství dat. Z jejich analýzy vyplynuly tři oblasti, v nichž dochází k střetávání kurikula a genderu: a) genderová tematika jako obsah plánovaného a realizovaného učiva (její výskyt či absence), b) projevy genderových stereotypů v obsahu učiva, c) projevy genderových stereotypů v pedagogické komunikaci, tj. v realizovaném neformálním kurikulu. Přínosem práce je doložení toho, že pedagogické dokumenty staví na biologicko-esencialistickém a dichotomickém vnímání společnosti, ale zároveň že využívají poměrně vágní formulace, které mohou být převedeny do školní praxe zásadně odlišnými způsoby. Na jedné straně dovolují realizovat výuku posilující genderové stereotypy, na druhou stranu výuku, která genderové stereotypy inhibuje. Zdrojem rozdílné realizace kurikula ve výuce je povědomí vyučujících o genderové problematice. Taková volnost jde proti smyslu pedagogických dokumentů. Ty by měly určovat jasné mantinely z hlediska konečného zaměření školní výuky, ale ponechávat jistou volnost pro výběr konkrétních metod a informací, jimiž bude cíl dosahován.

Rozsah analýzy (tj. velké množství dat a jejich podrobná deskripce) není bohužel ve stejné míře doplněn její hloubkou. Závěrečná fáze analýzy, v níž mělo dojít k propojení jednotlivých kurikulárních rovin, není dotažená. Analýza by mohla/měla směřovat k odhalení souvislostí mezi výše vyjmenovanými oblastmi a k zachycení jejich vnitřních ambivalencí. To se však až na výjimky neděje.

Z hlediska realizace výzkumu a tvorby textu oceňuji nesmírnou pracovitost autorky. Výzkumu byl velice náročný jak pohybem v terénu, tak samotným sběrem dat a jejich následnou analýzou. Jana pracovala dlouhodobě, průběžně a systematicky. Byla iniciativní, ale zároveň přijímala doporučení k úpravám textu. Spolupráci tedy hodnotím jako kvalitní.

Závěr:

Diplomová práce Jany Patočkové je podrobnou studií školní genderové socializace, která svým komplexním přístupem k chápání kurikula, představuje v českých podmínkách výjimečný počín. Ačkoliv má práce spíše deskriptivní než explorační povahu, hodnotím ji jako zajímavou. Po obsahové i formální stránce text dle mého názoru vyhovuje požadavkům kladeným na diplomové práce. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou velmi dobře.